képernyő

A művészet ára — és helye

Már mindenki tudja nálunk, hogy *a kultúrának ára van*, még az óvodások is, hiszen van-e olyan szülő, aki eltitkolná a kicsi előtt, hogy 30 forintért — igazán végignézhetné a haknizó színtársulat gyermekműsorát? Mégis, ki tudja miért (pontosan megvannak persze a közeli múltban gyökerező okok), elég nehezen ment a fejünkbe, nemigen fogadtuk el ezt a dolgot a pénzről meg a művelődésről. Eddig. Mert mostanában aztán...

Nemcsak a színházjegyek, könyvek, lapok ismét fölemelt árára gondolok, más aktualitás is késztet bennünket: igyekezzünk megtanulni *együtt élni* a visszavonhatatlan tényekkel.

Egy héttel ezelőtt próbáltam ironizálni e helyt azon, hogy jó is van minden rosszban: ha nincs tévéadás, legalább olvasunk, beszélgetünk egymással, vagy alszunk. Őszintén szólva 1—2 hetes esti „adásszünetre" gondoltam, s a hideg miatti nagy fogyasztások idején ideiglenesen szükséges, országos energiatakarékosságra. A csütörtöki *Hirháttér* aztán többféle nézetem korrekciójára is késztetett.

Először: láttam a műsorújságban, hogy erre a napra *Szántó Erika* filmje van betervezve, melynek — *Örkény István* műveiből — a rendező írta a forgatókönyvét is, s amely hatásosan mutatja be, hogy miféle személyes drámák (is) történtek volt, anno 1956. (Onnan tudom, hogy hatásosan, mert láttam a nyáron Veszprémben.) Lelkesen hegyeztem a tollam, ám hiába, mert a tévéjáték helyére sci-fi került az adásba. *Értetlenkedtem.* Hiszen az időből futotta volna! Idővel rájöttem, hogy a Hírháttér, ez az általam is nagyra becsült (háttér)-tájékoztató műsor győzött, *az információszolgáltatás fontosabbnak bizonyult, mint a művészet*... Ettől ama régi célozgatások igazságtartalma (melyben eddig hajlamos voltam kételkedni) kezdett fölerősödni bennem. Miszerint a művészetek a (lét)-fontossági sorrendben nem legelőkelőbb helyeken szerepelnek.

Másodszor: hallottam a fönt nevezett Hírháttérben, hogy az adásidő csökkentése valóban időleges, de jóval hosszabb időre szól, mint gondoltam. Ha jó idő lesz, „csak" február végéig. De: ki tudja, kinek mi a „jó" idő? És a műsorban különben sem sikerült egyértelműen bemutatni a kameráknak, hogy a „kék fények" kialudtával számottevően, s csak ettől csökken az energiafogyasztás! Az viszont kiderült, hogy nem is annyira a konkrét takarékosság, hanem általában *„a takarékosság szükségére való rádöbbentés"* vezetett az este 10 órás slusszig. Vagyis, hogy ebből is lássuk végre, kinek-kinek a saját háztartásában muszáj csínján bánni a villannyal, olajjal, gázzal, hővel.

Már *nem értetlenkedtem.* Ha mi, mindannyian, mint a rossz gyerekek, nem értünk a szépen mondott, gyakran ismételt jó szóból, szemléltetni kell. Élőben, egyenesben, húsbavágóan. Különben, hogy is éreznénk a saját bőrünkön a Hírháttérben finoman vázolt, katasztrofális energiahelyzetet! Hiszen 25 fokos átlaghőmérsékletű szobáinkban csücsülünk, soha ilyen forró víz nem folyt a kádunkba, az egykori építész meg villanytűzhelyet álmodott a lakásunkba (s akadt, aki kivitelezte!), azt funkcionáltatjuk nap mint nap...

Mit mondjak? Ezekért a hírekért valóban megérdemelt az információs műsor győzelme. És perspektívateremtő is az eset. Mondjuk, a műsorújság továbbra is szorgalmasan közli a jó előre tervezett programokat, hogy azért tudjuk, *mi mindent nem lenne érdemes megnéznünk — ha egyáltalán adás lenne.* Mit meg nem spórolhatnánk!

Sulyok Erzsébet

Energia-racionalizálás

A székesfehérvári Könnyűfémmű 1985-ben ugyanannyi energiát használ fel, mint korábban, habár termelése 12—13 százalékkal nő. Ez mindenekelőtt az úgynevezett „hulladékhő" hasznosításával, energiatakarékos berendezések üzembe állításával, a veszteségfeltáró munka nyomán tett intézkedésekkel érik el.

Az egyik öntödében az olvasztókemencék távozó füstgázát például felhasználják az égéshez szükséges levegő előmelegítéséhez, s ezzel évente egymilliő köbméter gázt takarítanak meg. Egy másik üzemrész olvasztókemencéi és a kémény közé hulladékhő-hasznosító kazánt építettek be, mellyel óránként 6—12 tonna gőzt nyernek úgy, hogy ezáltal a kéményből távozó füst hőmérséklete is 300—400 fokkal alacsonyabb lesz. A vállalatnál keletkező hulladék égetőberendezésbe kerül, felhasználásával óránként 4 tonna gőzt termelnek; tavasztól őszig a termeléshez szükséges technológiai gőz teljes mennyiségét így fedezik.

Meghalt id. Juhász Antal

A pályatársak, barátok, tanítványok megrendülten értesültek arról, hogy rövid szenvedés után elhunyt id. Juhász Antal, a kiváló pedagógus, a helyismereti kutatások jeles képviselője.

1907. július 28-án született Cegléden, vasutascsaládban. Az érettségi után a szegedi egyetem bölcsészeti karán, magyar—latin szakon tanult tovább. 1931-ben szerezte diplomáját. Néhány esztendeig Imre Sándor, a neveléstudomány professzora mellett volt fizetés nélküli gyakornok. Tanított a szegedi Tunyogi Csapó-féle gimnáziumban, illetve Csongrádon.

1945-ben a sándorfalvi általános iskola igazgatójává nevezték ki, ahol példamutató gyorsasággal szervezte meg a Dolgozók Gimnáziumát. 1953—1961. között az Orosházi Táncsics Mihály Gimnázium és a Kisteleki Gimnázium igazgatójaként szerzett jelentős érdemeket; 1957-ben Kisteleken népfőiskolai tanfolyamot indított; 1961—1968. között a JATE Ságvári Endre Gyakorló Gimnáziumát igazgatta.

1968-ban vonult nyugállományba. Az elmúlt másfél évtizedben valóra válthatta régi tudományos terveit, nagy ügybuzgalommal és sikerrel folytatott helyismereti kutatásokat. Szerkesztője és szerzője is volt a Sándorfalva története és népélete című falumonográfiának. Megjelent írásai mellett több iskola- és művelődéstörténeti tanulmánya maradt ránk kéziratos formában.

Fontos szerepet játszott a honismereti mozgalom irányításában. A megyei népfrontbizottság munkacsoportjának alelnökeként főként a falusi krónikaírást és a földrajzi nevek gyűjtését szorgalmazta.

Eredményes nevelői-közéleti tevékenységéért Kiváló tanár címmel és aranydiplomával tüntették ki.

Id. Juhász Antal emlékét kegyelettel megőrizzük.

Dr. Hegyi András

OTP—Penta Tours ajánlatok

Harminc országba kínál utazási-üdülési programokat az OTP—Penta Tours az idén — jelentette be *Aczél György*, a magyar—osztrák vegyes vállalat társigazgatója a MUOSZ székházában hétfőn megtartott sajtótájékoztatón.

A vállalat egy évvel ezelőtt alakult a bécsi Penta Tours utazási iroda és az OTP közös vállalkozásaként. Az elmúlt időszak kedvező tapasztalatokat hozott: az iroda szervezésében 20 ezer turista érkezett a nyugati országokból, az ebből származó bevétel meghaladta az egymillió dollárt. *Csaknem három és fél ezer magyar turista is igénybe vette az iroda szolgáltatásait.* Az elmúlt évi teljes forgalom elérte a 90 millió forintot. Az OTP—Penta Tours a teljes körű utazási irodai tevékenység mellett foglalkozik kongresszusszervezéssel, repülőjegy-értékesítéssel; ezeket a turisztikai szolgáltatásokat az OTP kijelölt fiókjaiban vehetik igénybe az ügyfelek.

Ebben az évben 25 útvonalra kínálnak egyéni és csoportos utazást Az iroda útjainak egy részét forintért értékesíti, de indít utakat a lakossági valutakeret, illetve a lakossági devizaszámla terhére is. Azok, akik valutával fizetnek, az iroda programfüzetének ajánlatai mellett a Touropa Austria (osztrák utazási iroda) teljes utazási kínálatából is választhatnak.

A magyar turisták felkereshetik Salzburgot, Münchent, üdülhetnek Tirolban, és a salzkammerguti tavak vidékén. Érdekesnek ígérkezik a Benelux-országokba szervezett körutazás, valamint az Észak-Angliát és Skóciát bemutató tíznapos program. A zenekedvelők részére a bayreuthi ünnepi játékokra indítanak társasutat. Újból *megszervezik* a tavaly kedvező visszhangra talált, nem túl drága olaszországi és görögországi körutazást és üdülést, s változatlanul indítják az „Utazás 8 országon át a Costa Bravára" elnevezésű programot. (MTI)

A nő: a „világ négere"?

rádiófigyelő

„Szeretem a nőket, mindig is többre becsültem őket a férfiaknál." *Déry Tibor* írta le ezt a mondatot az *Ítélet nincsben*, nekem meg semmi okom rá, hogy ne valljam ugyanazt, amit eme, általam annyira szeretett nagy író. Igen, szeretem a nőket, de igyekszem nemcsak megtartó emberségüket, szívós és fegyelmezett valóságérzéküket, gyöngéd és önfeláldozó lényüket szeretni, hanem kedvelni őket, mint titokzatos húgaimat-nővéreimet, mint misztikus végzet-asszonyokat, no meg sokszor nagyon is kemény próbákra késztető szellemi partnerlétüket is. Szeretem a nőket — de nagyon nem szeretem a feministákat.

Szeretem viszont a rádióban az *Eszmék faggatása* című, hosszú évek óta tartó beszélgetéssorozatot. Szeretem, mert mély, izgalmas és tartalmas tematikáját mindig a közérthetőség és a közérdeklődés kívánalmainak megfelelve képes egységben tartani. Amikor megtudtam, hogy a legújabb adás (szerdán este a 3. műsorban) *A feminizmus kérdőjelei* címet viseli, s a szerkesztő-műsorvezető *Zeley László* beszélgetőpartnerei között olyan kiváló nevek találhatók, mint *Buda Béla* pszichiáter és *Nyíri Tamás* teológusprofesszor, a várakozásteli öröm és a téma által régóta indukált kétely, igen sajátos elegyet alkotva, némi meditációra késztettek. Fél óra múltán, a műsor befejeztével, úgy gondolom, nemcsak tájékozottabb lettem, de talán rezignáltságom is némileg tűnőben van. Az ok — látszólag — „csak" az összkép, ami ebből az igen jól szerkesztett, szinte klaszszikus, a legszebb értelemben „iskolás" (bevezetés-tárgyalás-befejezés) felépítésű programból kikerekedett. A valódi okok viszont, biztos vagyok benne, jóval mélyebbről bányászhatók elő. Valahonnan férfimivoltunk rondabugyraiból. (Merthogy ilyenek is vannak ám.)

Régen, vagy tizenkét esztendeje létezett egy *John Lennon*-szám, az volt a címe: *A nő a világ négere.* Woman is the nigger of the world.) Szép dal volt, gyanítom, a feministák különösen kedvelhették. Én viszont azért nem kedveltem a feministákat, mert úgy véltem, ellenszenves szüfrazsett-vehemenciával e „négerséget" kívánják bizonygatni tűzzel-vassal, holott a valóságban a hasonlat már nagyon is sántít, hiszen a négereket Dél-Afrikában ugyan valóban elnyomják és fajilag megkülönböztetik, de Amerikában már volt néger elnökjelölt is, ugyanott a bűnöző bandák között meg enyhén szólva el nem hanyagolható számban (igaz, bizonyos történelmi-szociális háttérhelyzet következményeként) találni feketéket jócskán. Egyszóval a feminizmusnak legalábbis akadtak kérdőjelei, csupán az én szerény, nyilván nem is túl tájékozott világképem szemszögéből is. Most viszont Zeley László műsorában Buda Béla, Nyíri Tamás és *Bollobás Enikő* a feminizmus históriáját fölvázolva és a lélektani-teológiai-társadalmi mögötteseket rövid távon is okosan föltárva bebizonyították: részben egyfajta történelmi pótcselekvésről, részben a megkésettségnek köszönhető „már nem—még nem" helyzet által okozott jelenségről van szó. Ami esetleg lehet ellenszenves, de a lényeg nem ez. Hanem ama bizonyos női és férfiúi princípium kölcsönhatásainak — „egymásra-szervülésének" — egésze. A legvégén kimondott tanulság pedig — a nő, mint szellemi partner, mint imponálni tudó, ihlető, a munkában felhajtó erőként „szolgálatot teljesítő" szubsztancia — már korábban kialakult véleményemmel is találkozott. És körülbelül ez a legtöbb, amit elméleti célzatú, „tárgyalásos" beszélgetésre épülő rádióműsor a hallgató világában elérhet.

Hogy a nő a világ négere lenne, most sem hiszem. Lehet, hogy egyre kevésbé az, lehet, hogy sokkal jobban annak tartják, mint valaha, midőn még nem volt önálló kereső, nem volt ennyire emancipált, és nem de facto jogaiért harcolt. (Sőt, nem is „harcolt" egyáltalán.) Viszont azt is el tudnám képzelni, hogy a feminizmusból, úgy is mint szükségszerű társadalmi jelenségből, valami egészen más bomoljék ki: mondjuk egy olyan alaphelyzet, amelyben egyik nem sem „négerkedik" a másiknak. És mivel a dolgot mégiscsak a nők kezdték, a műsor közvetve arról is meggyőzött, hogy javasoljam: ne folytassuk. Úgyis szeretjük őket. És a háborúkban amúgy is változatlanul bennünket, férfiakat ölnek halomra.

Domonkos László

Értékesebb öntvények

A csepeli vas- és acélöntödékben az idén elsősorban a piaci munkát erősítik annak érdekében, hogy az elmúlt években telepített modern, nagy termelékenységű gyártórendszer teljes kapacitását ki tudják használni. A vállalatnál meghonosították a legkorszerűbb öntési technológiákat, ennek során megvalósították a külföldön már elterjedt lemez- és gömbgrafitos öntvénygyártást. A hazai igény azonban éppen az ilyen speciális, értékesebb öntvények iránt visszaesett, mert a feldolgozó ipar nem ismeri kellően az ilyen öntvények alkalmazásának előnyeit, és drágának találta azokat.

A csepeliek ezért rendeléshiánnyal küszködtek, de rendkívüli intenzív piackutatással sikerült több exportmegrendelésre szert tenniük.

A januári Kincskereső

„Január, január / felhőből havat darál — / párát lélegző hideg / újévi sóhaja száll." *Deák Mór Egy tucat hónap* című verses kalendáriumát közli a Kincskereső januári száma, melynek összeállítói — mintha csak megérezték volna, hogy szokatlanul kemény hidegekkel köszönt be az új esztendő — jó néhány téli hangulatú verset válogattak folyóiratba (*Szepesi Attila: Havas mese, Garai Péter: A hóhullás törvénye, Szűcs Imre: Télidőben odakint, idebent*). Ezenkívül *Bella István, Galambosi László* és a jugoszláviai *Csorba Béla* verseit olvashatjuk ebben a számban.

A VILÁGJÁRÓ MAGYAROK sorozatban ezúttal *Bölöni Farkas Sándor* XIX. századi utazó Észak-Amerikában tett utazásaival ismerkedünk meg. *Annus József Békebeli csaták* című, az ötvenes években játszódó gyermekregényének újabb folytatásában többek között egy, a korra jellemző színdarab próbájáról olvashatunk. A gyerekszerelem a témája *Csorba Piroska Délután négykor légy az emlékműnél* című elbeszélésének. A humort képviseli *Jaroslav Hasek* szatírája (*A sebészet csodái és a vámtarifa*), valamint *Padisák Mihály* „kutyakomédiája" (*Cézár a hetediken*), *Tőke Péter Óriásvilág* című új regényéből izgalmas részletet közöl a Kincskereső; a regény ebben az évben jelenik meg a Móra Kiadónál. Az íróval *Kövessy Zsolt* beszélgetett; az interjúból megtudjuk, miért választotta a grafikusként induló Tőke Péter a sci-fi műfaját, és hogyan születnek művei. A *Testvérmúzsák* rovatban a szegedi Balázs Béla Úttörőház kerámiaszakkörét mutatja be *Domonkos László* riportja.

A januári számot szegedi grafikusok — *Csala Károly, Fritz Mihály, Papp György, Pataki Ferenc* és *Pölös Endre* — illusztrálták.

Hallottam, hogy...

...már Magyarországon, Budapesten is megjelentek az utcai zenészek...

Bécs, 1984. augusztus:

Kärtner Strasse. Hangok szállnak az alkonyatban. Szinte minden sarkon zenészek, a repertoár a világ minden tájáról való. Latin-amerikai zene, japán kislány hegedűjén Liszt-dallam csendül. Egy amerikai lány musicalekből énekel. Hangja csodás erővel száll, betölti az utcát, a bécsi alkonyt, amelyben most mintha inkább egymáshoz simulnának az emberek.

Budapest, 1985. január:

Blockflöte szól az aluljáróban. Tulajdonosát rádióriporter faggatja: könyvtáros, zenél, hogy megmérettethessen, közönség előtt, hol is tart. Különben szabálysértési eljárást indítottak már ellene, meg is büntették...

A fővárosi tanács illetékese: nem érti a büntetést, föltehetően nem valósították meg semmilyen szabályt sértő tényállást. Kéri, juttassák el hozzá az iratokat, megvizsgálja, s ha nem sértettek szabályt, ha a határozat volt törvénysértő, hát megsemmisítik a döntést...

A rendőrség illetékese: a járőrök nem kaptak olyan utasítást, hogy állítsák elő az utcai zenészeket, főleg, ha például nem zavarják a forgalmat. És amúgy sincs még szabályozva, hogyan lehet zenélni az utcán. Lyuk jogszabályaink tömkelegében. De ezt is szabályozni kell és fogjuk is...

Magyarország, 1985. július (föltehetően):

Egy jogszabállyal többet kell megtanulni, alkalmazni, gyakorolni, élni és visszaélni vele. És az utcákon immár szabályozott zene hangjai szállnak. Ha szállnak...

Sz. I.